

การเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังอิทธิบาท 4
ของนักเรียนโรงเรียนเขาหลวงวิทยา อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย
Teaching for Cultivating Power Four of Students at Khao Luang Wittaya
School Wang Saphung District Loei Province

พระมหาจมี วิชยธมโม (ทับปิล)¹
พระราชปรีชามณี² และ จารุกิตต์ พริยสุวัฒน์³
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย^{1,2,3}
Phra Maha Jongmee Wichayatammo (Tubphila)¹,
Phrarachapreecharmune² and Jarrukit Pariyasuwat³
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Loei Buddhist College^{1,2,3}
Corresponding Author, E-Mail: happyphone56572@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการเรียนการสอนตามหลักอิทธิบาท 4 2) ศึกษาผลการเรียนการสอนในการปลูกฝังอิทธิบาท 4 และ 3) เสนอแนวทางการเรียนการสอนในการปลูกฝังอิทธิบาท 4 ของนักเรียนโรงเรียนเขาหลวงวิทยา อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียน ใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น ขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Taro Yamane จำนวน 102 คน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญใช้การสุ่มแบบเจาะจง ได้แก่ คณะกรรมการสถานักเรียน คณะผู้บริหารและครูผู้สอน จำนวน 24 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ เชิงลึกชนิดมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการเรียนการสอนตามหลักอิทธิบาท 4 มีการกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปี ตามความต้องการของชุมชน

* ได้รับบทความ: 21 พฤศจิกายน 2566; แก้ไขบทความ: 16 มิถุนายน 2566; ตอรับตีพิมพ์: 20 มิถุนายน 2566
Received: 21 November 2023; Revised: 16 June 2023; Accepted: 20 June 2023

จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาทุกกลุ่มสาระ ส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ใช้สื่อเทคโนโลยี และนวัตกรรมทั้งการเรียน On-Site Online

2) ผลการเรียนรู้การสอนในการปลูกฝังอิทธิบาท โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 4.38 อยู่ในระดับมาก และ 3) แนวทางการเรียนการสอนในการปลูกฝังอิทธิบาท 4 ได้แก่ (1) ทุกกลุ่มต้องร่วมมือกันทำตามบทบาทหน้าที่ของตนอย่างเต็มศักยภาพ (2) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนานามธรรมสู่รูปธรรม กำหนดอัตลักษณ์ “มีใจรัก พากเพียรทำ นำจิตฝึกฝน ใช้ปัญญาทวนสอบ”(3) ครูทุกคนต้องจัดทำแผนการเรียนรู้อิทธิบาท 4 ทุกกลุ่มสาระ ทุกภาคเรียนและทุกปี มีการนิเทศ ติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ (4) นักเรียนต้องให้ความร่วมมือกับทุกกลุ่ม และ (5) ต้องใช้เครื่องมือประเมินที่มีมาตรฐาน มีรายงานผลผ่านหลายช่องทาง นำผลที่ได้ไปวางแผนพัฒนาในปีต่อไปเพื่อให้เป็นแบบอย่างที่ดี (The Best practice)

คำสำคัญ: การเรียนการสอน; การปลูกฝัง; อิทธิบาท 4

Abstract

This research aimed to study the teaching based on the four Iddhipada principles, examine the teaching results to cultivate the four Iddhipada, and propose the teaching and learning guidelines for developing Iddhipada four in students at Khao Luang Wittaya School, Wang Saphung District, Loei province. The sample group was 102 students selected by using the stratified sampling method. The size of the sample group referred to Taro Yamane. The key informants comprised 24 student council members, administrators, and teachers, whom were selected with purposive sampling. Data collection was processed using a questionnaire and structured in-depth interviews. The collected data were used to analyze percentage, mean, Standard Deviation (S.D.), and content analysis.

Results demonstrated that: the teaching based on four Iddhipada consisted of goal, vision and mission determination, education quality development plan, and annual operational plan setting founded on the community requirements, curriculum set up for all departments, promotion of continuing teacher development, the use of technology and innovations for on-site and on-line learning, results illustrated that the overall teaching for cultivating four Iddhipada was 4.38, and teaching guidelines to cultivate the four

Iddhipada were proposed. All stakeholders should cooperate by playing their roles to their full potential. In addition, the administrators should lead the changes from the abstract to substantial development, and determine the identity, “Will Power, Effort, Stay Focus, Examination”. Moreover, teachers of all departments should set the lesson plan to cultivate the four Iddhipada for every semester of all academic years and have a systematic evaluation. At the same time, students must cooperate with every group. A standard evaluation tool should be utilized, and results must be summarized via communication systems. Moreover, results should be applied to the further development plan for the best practice.

Keywords: Teaching; Cultivation; Four Iddhipada

บทนำ

ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโควิด 19 และสถานการณ์ของโลกในศตวรรษที่ 21 มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา (Mega Train) ทำให้เกิดนวัตกรรมหรือการแก้ปัญหาที่มีลักษณะต่าง ๆ กันขึ้น ในหลากหลายรูปแบบ มีผลกระทบต่อองค์การและพลเมืองโลก เช่น ความผันผวนทางเศรษฐกิจ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและนวัตกรรม ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ย่อมส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของมนุษย์จำนวน โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะชีวิต อยู่ร่วมกับยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมั่นคงนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา คณะครูอาจารย์ ต้องพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้มีสมรรถนะสำคัญตามหลักสูตรและมีทักษะชีวิตที่เหมาะสมตามอัตภาพ ทั้งนี้ควรตระหนักฐานรากวิถีไทยที่มีขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรม เชื่อมสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนา

ด้วยสังคมไทยมีวิถีชีวิตผูกพันกับพระพุทธศาสนาตั้งแต่เกิดจนตาย ในขณะที่พระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่มุ่งเน้นอบรม สั่งสอน ศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม สร้างทัศนคติ และค่านิยมที่ดีให้กับชุมชนไทยมากมายซึ่งเกิดจากหลักธรรมของพระพุทธศาสนา ที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานอย่างมหาศาล อันสามารถที่จะให้งานนั้นบังเกิดผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ที่เรียกว่า อิทธิบาทธรรม (ที.ปา.(ไทย) 11/231/233) และพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) ได้ขยายความว่า อิทธิบาทธรรม ประกอบด้วย ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น วิริยะ ความเพียรพยายามทำในสิ่งนั้น จิตตะ เอาใจฝักใฝ่ในสิ่งนั้นไม่วางธุระ วิมังสา หมั่นพิจารณาสอบสวนหาเหตุผลในสิ่งนั้นให้กระจ่างชัด อิทธิบาทธรรมทั้ง 4 ประการนี้เป็นคุณเครื่อง หรือเครื่องมือให้เกิดการบรรลุถึงผลของการจัดการเรียนการสอน หากปลูกฝังหลักอิทธิบาทธรรม 4 กำหนดให้เป็นอัตลักษณ์ของนักเรียนย่อมทำให้ผลการเรียนของนักเรียนมีคุณภาพได้มาตรฐานมากขึ้น

ตามความในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2545 ในมาตรา 24 (4) ได้กำหนดกระบวนการเรียนรู้โดยจัดกระบวนการสอนผสมผสานความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วน สมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกรายวิชา (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 119 ตอนที่ 123 ก. หน้า 14) ดังนั้น การศึกษาจึงเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาเยาวชน ให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ สถานศึกษาที่ดีต้องสามารถพัฒนาผู้เรียนทั้งทางร่างกายและจิตใจให้เป็น ผู้มีทักษะความรู้ควบคู่คุณธรรมจริยธรรม บุคลากรที่มีความสำคัญที่สุดในสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหาร สถานศึกษาซึ่งเป็นผู้กำหนดนโยบาย กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ โดยร่วมกับบุคลากรทางการศึกษาขับเคลื่อน เพื่อให้เกิดผลต่อคุณภาพนักเรียน

จากการศึกษารายงานการประเมินตนเอง (โรงเรียนเขาหลวงวิทยา ในปีการศึกษา, 2564 : 57-65) กล่าวเฉพาะในส่วนรายงานผลการทดสอบ O-NET ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2564 พบว่า กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย มีคะแนนเฉลี่ยของโรงเรียนเท่ากับ 32.62 ซึ่งต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับ ขนาดโรงเรียน และกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีคะแนนเฉลี่ยของโรงเรียนเท่ากับ 28.44 ซึ่งต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับขนาดโรงเรียน เป็นต้น และผลการวิจัยของ สมพร อินทรพาเพียร (2560) เรื่อง การปรับใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสันป่าตองวิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การปรับใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในภาพรวม ทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93 และผลการวิจัยของพระมหาบรรจง ตีสรโณ (ศรีสุข) (2560) เรื่อง ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรม 4 ในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนปริยัติ ศุภรวิทยา อำเภอมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า อิทธิบาทธรรม 4 เป็นหลักธรรมที่สามารถนำไป ประยุกต์ใช้ในด้านต่าง ๆ ได้มากมาย เช่น การปฏิบัติธรรม การทำงาน การจัดการเรียนการสอนหนังสือ หรือในการดำเนินชีวิต ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่นำหลักอิทธิบาท 4 มาบูรณาการกับการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังอิทธิบาท 4 ให้กับนักเรียนโรงเรียนเขาหลวงวิทยา ให้มีจริยธรรมเจริญไพบูลย์ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการเรียนการสอนตามหลักอิทธิบาท 4 ของนักเรียนโรงเรียนเขาหลวงวิทยา อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย
2. เพื่อศึกษาผลการเรียนการสอนในการปลูกฝังอิทธิบาท 4 ของนักเรียนโรงเรียนเขาหลวงวิทยา อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย
3. เพื่อเสนอแนวทางการเรียนการสอนในการปลูกฝังอิทธิบาท 4 ของนักเรียนโรงเรียนเขาหลวงวิทยา อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) มีลำดับการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ประกอบด้วย

1. กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการโรงเรียนเขาหลวงวิทยา ครู-อาจารย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษา เขต 19 จำนวน 16 คน คณะกรรมการสถานักเรียน จำนวน 21 คน รวมจำนวน 37 คน กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง รวมทั้งสิ้น 24 คน

2. กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ประกอบด้วย นักเรียนโรงเรียนเขาหลวงวิทยา จำนวน 137 คน (โรงเรียนเขาหลวงวิทยา, 2564 : 5) กลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นขนาดกลุ่มตัวอย่างกำหนดตามสูตรของ Taro Yamane จำนวน 102 คน

การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยยึดหลักการจากกรอบแนวคิดในการวิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นหลัก ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง กำหนดเป็นประเด็นหลักและแจกแจงประเด็นหลักออกเป็นประเด็นย่อย ๆ นำมาวิเคราะห์และกำหนดกรอบในการสร้างแบบสอบถาม เพื่อให้ข้อคำถามสอดคล้องกับเนื้อหาและขอบข่ายของประเด็นที่จะศึกษา

การหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำร่างแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปปรึกษาและขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้อง วิเคราะห์ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความตรงด้านเนื้อหา (content validity) ดำเนินการคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (index of item objective congruence) ได้ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.00 ซึ่งบ่งชี้ให้เห็นว่าคำถามแต่ละข้อมีความตรงเชิงเนื้อหา และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) ได้ค่า 0.871

การเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งตามรูปแบบการวิจัย ได้แก่

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้รูปแบบมีโครงสร้างกับกลุ่มตัวอย่าง

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการจัดเก็บ

การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกตามลักษณะแหล่งที่มาของข้อมูล ดังนี้

1. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย จัดกลุ่มข้อความที่เป็นแนวทางเดียวกัน ตัดข้อความที่ไม่สัมพันธ์กับคำถามออกไป แล้วนำมาสรุปเนื้อหาให้กระชับ ทำการสังเคราะห์และเรียบเรียงข้อมูล แล้วนำเสนอข้อมูลในภาพรวมด้วยวิธีการพรรณนา

2. ข้อมูลเชิงปริมาณ นำแบบสอบถามทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ความถูกต้องแล้วนำมาคัดเลือกฉบับที่สมบูรณ์เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัย แบ่งการนำเสนอผลการวิจัย เป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่

1.1 ประเด็นสถานภาพส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 56.86 มีอายุ 13-15 ปี จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 68.93 มีการศึกษาในระดับช่วงชั้นที่ 3 จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 68.63

1.2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อผลการเรียนการสอนในการปลูกฝัง

และนวัตกรรมอย่างหลากหลายทั้งการเรียนในรูปแบบ On-Site ในโรงเรียนและรูปแบบ Online ในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) และมีการประเมินผลการเรียนด้วยวิธีการที่อิงสภาพจริง มีการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ นิเทศ ทบทวนและประเมินผลการบริหารและจัดการศึกษา ให้มีความเหมาะสม ชัดเจน มีผลการประเมินตนเอง มีคุณภาพในระดับดี

2.2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เกี่ยวกับ“แนวทางการเรียนการสอน ในการปลูกฝังอิทธิบาท 4” สรุปได้ ดังนี้ (1) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มต้องร่วมมือกันตามบทบาทหน้าที่ของตน อย่างเต็มศักยภาพ (2) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนานามธรรมสู่ รูปธรรม ต้องกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และอัตลักษณ์ “มีใจรัก พากเพียรทำ นำจิตฝึกฝน ใช้ปัญญา ทวนสอบ” (อิทธิบาท 4) (3) กำหนดให้ครูทุกคนจัดทำแผนการเรียนรู้บูรณาการอิทธิบาท 4 ทุกกลุ่มสาระ ทุกภาคการเรียนและทำทุกปีให้ต่อเนื่อง (4) มีระบบนิเทศ ติดตามประเมินผล รายงานผลต่อผู้ปกครอง หรือผ่านระบบการสื่อสารอื่นๆ จัดทำสถิติเปรียบเทียบพฤติกรรมนักเรียน บันทึก สังเกตการณ์พฤติกรรม นักเรียนโดยใช้เครื่องมือที่มีมาตรฐาน (5) สรุปรายงานผลการประเมินเพื่อปรับปรุงหรือวางแผนพัฒนา ต่อไปให้เป็นอัตลักษณ์ของโรงเรียนมุ่งเป็นแบบอย่างที่ดี (The best practice) ติดต่อกันอย่างน้อยให้ได้ 3 ปีการศึกษา หรืออาจก้าวล้ำสู่นวัตกรรม ต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ จะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจแล้วนำมาอภิปรายผล ดังนี้

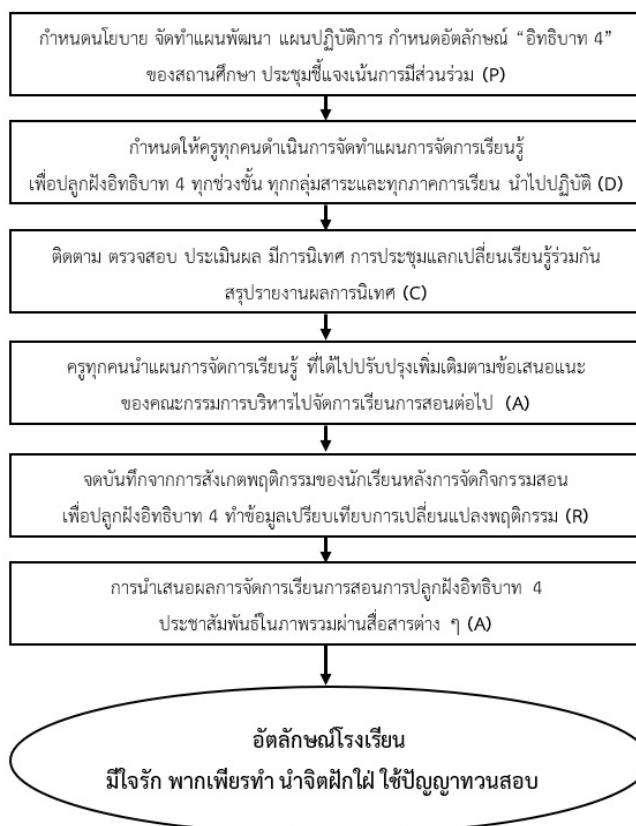
1. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อผลการเรียนการสอนในการปลูกฝัง อิทธิบาท 4 โดยภาพรวม พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษา ได้นำหลักการและกระบวนการบริหารคุณภาพมาปฏิบัติภารกิจอย่างเป็นระบบ สามารถพัฒนาการบริหาร จัดการศึกษาให้มีคุณภาพในการดำเนินงานตามโครงสร้างทั้ง 4 ด้าน มุ่งพัฒนางานให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมาย ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ ไกรสร เจียมทอง (2561 : 31) ระบุว่า การบริหารงาน ในสถานศึกษา คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหาร งานทั่วไป เป็นกลยุทธ์เพื่อการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ โดยเฉพาะการบริหารงาน วิชาการที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีมาตรฐานตามหลักสูตรกำหนดโดยบุคลากรที่ได้รับการพัฒนาให้มีทักษะ ในการจัดการการศึกษา จัดสรรงบประมาณให้มีความเหมาะสมเกิดประโยชน์ ประสานชุมชน และองค์กร ที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระมหาวิฑูรน์ วิฑูรณเมธี (2561) เรื่อง การบริหารตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 พบว่า โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ คือด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักจิตตะ รองลงมาคือ ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักวิมังสา และด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักวิธีะตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักฉันทะ เมื่อแยกออกเป็นรายด้านเกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อปลูกฝังอิทธิบาท 4 สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาชินกฤต จิรวโส (รูปสะอาด) (2561) เรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการจัดการเรียนการสอนของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านตูม ตำบลบ้านจันทร์ อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี” พบว่า จิตตะ เอาจิต ฝักใฝ่ ฝ่ายใจรัก ด้วยความพยายาม ด้วยเอาจิตพยายามอาชีพนั่นๆ ให้บรรลุผลสำเร็จ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปปฏิบัติ
 - 2.1 ควรกำหนดให้เป็นอัตลักษณ์โรงเรียน
3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 3.1 ควรมีการจัดทำวิจัยชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีวีดิทัศน์ การคิดวิเคราะห์ หรือแบบอริยสัจ 4 เปรียบเทียบผลการใช้ชุดการเรียนรู้แบบอริยสัจ 4 เป็นต้น
 - 3.2 การเพาะบ่มพฤติกรรมตามหลักอริยสัจ 4 ไม่เน้นการเกิดปฏิกิริยาลูกโซ่ (ความสัมพันธ์ในแนวนอน) ขึ้นตอนใดจะเกิดขึ้นก่อนก็ได้ เช่น การใช้ปัญหาทวนสอบ (วิมิงสา) อาจเกิดขึ้นก่อน มีใจรัก (ฉันทะ) เป็นต้น ประเด็นดังกล่าวนี้ควรจะได้ทำวิจัยเชิงทดลองเพื่อหาความสัมพันธ์ในแนวตั้งหรือสับสนในพระไตรปิฎก ต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 แสดง Six Steps to power 4 Learning Model (PDCARA)

เอกสารอ้างอิง

- ไกรสร เจียมทอง. (2561). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัย ราชภัฏมหาสารคาม.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2545). ธรรมานุชิต, (พิมพ์ครั้งที่ 46). กรุงเทพฯ: กรมศาสนา.
- _____. (2546). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 12) กรุงเทพฯ: เอส.อาร์. พรินติ้งแมสโปรดักส์.
- พระมหาบรรจง ตีสโร (ศรีสุข). (2560). ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอริยธรรมา 4 ในการจัดการเรียน การสอนของโรงเรียนปริยัติคุณสรวิทยา อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร มหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาชินกฤต จิรวโส (รูปสะอาด). (2561). การประยุกต์ใช้หลักอริยธรรมา 4 ในการจัดการเรียนการสอน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านตูม ตำบลบ้านจันทน์ อำเภอบ้านดุง จังหวัด อุดรธานี. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย.
- พระมหาวิวัฒน์ วิฑูฒนเมธี. (2561). การบริหารตามหลักอริยธรรมา 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร มหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2). (2545, 19 ธันวาคม). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 119 ตอนที่ 123 ก. หน้า 14.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- โรงเรียนเขาลงวิทยา. (2564). รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) โรงเรียนเขาลงวิทยา. (อัดสำเนา).
- สมพร อินทรพาเพียร. (2560). การปรับใช้หลักอริยธรรมา 4 ในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสันป่าตองวิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต).
- พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.